

Wiktoria Kudela-Świątek

Poznajmy się na nowo...

Poradnik tworzenia
gier i zabaw terenowych
dla nauczycieli i edukatorów
pracujących w klasach
międzykulturowych
w Krakowie

Wiktoria Kudela-Świątek

Poznajmy się na NOWO...

**Poradnik tworzenia
gier i zabaw terenowych
dla nauczycieli i edukatorów
pracujących w klasach
międzykulturowych
w Krakowie**

Kraków 2024

Wiktoria Kudela-Świątek
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
 <https://orcid.org/0000-0001-9559-0784>
 wiktoria.kudela-swiatek@uken.krakow.pl

© Copyright by Wiktoria Kudela-Świątek and Księgarnia Akademicka, 2024

Recenzenci
dr hab. Józef Brynkus, prof. UKEN (Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej)
dr Alicja Jarkowska (Uniwersytet Jagielloński)

Opracowanie redakcyjne
Diana Halida

Projekt okładki i rysunków
Marta Jaszczuk

ISBN 978-83-8368-209-9 (druk)
ISBN 978-83-8368-210-5 (PDF)
<https://doi.org/10.12797/9788383682105>

Działanie sfinansowane z dotacji celowej Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego – umowa nr 39/2024 o dofinansowaniu przedsięwzięcia podejmowanego na rzecz dialogu i porozumienia Polaków z narodami Europy Wschodniej (znak sprawy: DPM.402.1.167.2024)

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl
<https://akademicka.pl>

Spis treści

Baza wiedzy	5
Ukraińskie ślady w Krakowie	6
Struktura społeczna i osoby związane z Krakowem na przestrzeni lat	6
Życie religijne	16
Wierni obrządku greckokatolickiego	16
Wierni prawosławni	20
Ucrainica w Krakowie	22
Literatura	24
Baza inspiracji	27
Gry miejskie	28
Warianty gry	28
Od pomysłu do podsumowania	29
Pomysł	29
Cele	29
Przygotowanie	30
Gamifikacja (grywalizacja)	31
Fabuła	32
Zasady	33
Zadania	33
Rodzaje zadań	34
Scenariusz	36
Materiały do gry	37
Zespół	37
Podział zadań i plan pracy	38
Test drive	39
Trasa i początek gry	39
Czas trwania	40
Zakończenie gry	41
Podsumowanie	41
Przydatne linki	42
Gra terenowa	43
„Poznajmy się na nowo”	43
Przykładowe zadania	43
Gra tematyczna	44
„Ukraińcy w międzywojennym Krakowie”	44
Przykładowe zadania	45
Gra fabularna	46
„Być jak...”	46
Przykładowe zadania	47
Przykładowa checklista:	48
Escape room	49

Celem poradnika jest przybliżenie dziejów Krakowa w nieoczywisty sposób, pokazanie, że budynki mijane codziennie mają swoją, nierzadko fascynującą, historię, a miejskie zakamarki skrywają w sobie niezwykle opowieści.

Wskazówki zawarte w poradniku mają służyć do pogłębienia wiedzy na temat społeczności ukraińskiej w Krakowie oraz znalezienia inspiracji do zaplanowania i przeprowadzenia własnej gry terenowej lub zabawy typu „pokój zagadek” opartej na mapie ukraińskich śladów w Krakowie. Podobne mapy można jednak wykonać dla wielu innych miast Polski, np. Warszawy czy Lublina.

Gry terenowe zaprezentowane w poradniku sprawdzą się jako urozmaicenie zajęć dydaktycznych, godzin wychowawczych lub spotkań integracyjnych w klasach wielokulturowych. Można także zaprojektować własną grę na podstawie mapy „Ukraińskie ślady w Krakowie” lub zmodyfikować inne podobne gry tak, by odpowiadały potrzebom edukacyjnym i integracyjnym w klasach zróżnicowanych kulturowo.

Mapa natomiast może służyć edukatorom międzykulturowym, nauczycielom i wychowawcom w klasach międzykulturowych oraz asystentom międzykulturowym jako inspiracja. Nie proponuje bowiem gotowych rozwiązań, a jedynie inspirowanie do pogłębienia wiedzy, tworzenia własnych projektów gier terenowych i fabularnych czy projektów artystycznych oraz organizowania spacerów tematycznych.

Mapa została pomyślana jako narzędzie, które może pomóc zwrócić uwagę uczniów i edukatorów na znane i nieznane tematy w najbliższym otoczeniu: ukraińską społeczność w Krakowie, jej wkład w życie lokalnej społeczności i szerzej – dziedzictwo kulturowe Polski. Jest w pierwszej kolejności dedykowana osobom pracującym z klasami polsko-ukraińskimi.

Celem mapy jest wywołanie dialogu i rozwijanie wrażliwości na Innego, a stąd już bardzo blisko do powstawania więzi ukraińskich uczniów z lokalnym środowiskiem. Ma ona także zachęcać polskich uczniów do odkrywania, doświadczania i poznawania lokalnego dziedzictwa w szerokim kontekście międzykulturowym.

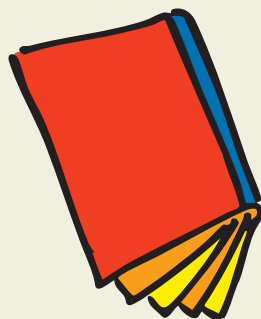
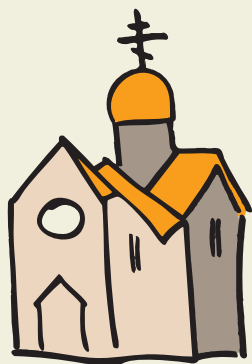
Uważaj jednak na...

- ✓ Potraktowanie mapy wyłącznie jako narzędzia do organizowania wycieczek po mieście. Takie rozwiązanie służy jedynie biernemu poznawaniu

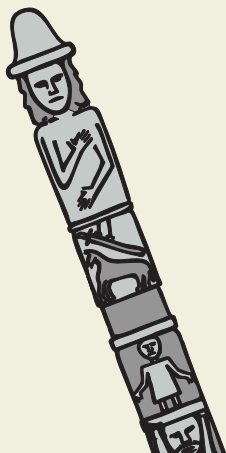
tradycji i kultury. Zamiast wyjścia do muzeum przygotuj wspólnie z uczniami grę miejską, co zaktywizuje ich do dialogu.

- ✓ Brak przygotowania uczniów na spotkanie innej kultury.
- ✓ Brak wiedzy historycznej. Dlatego przygotowanie do gry powinno zakładać uzupełnienie wiedzy na temat dziejów Krakowa w okresie, który chronologicznie obejmuje gra.
- ✓ Brak umiejętności budowania przez uczniów dialogu z przedstawicielami innej kultury niż własna. Dlatego przygotowanie do gry terenowej powinno zostać poprzedzone przez kilka rozegranych „lodołamaczy”.
- ✓ Wyręczanie uczestników w wykonywaniu zadań. Zadania powinny zostać wykonane przez młodzież samodzielnie i budować dialog wewnątrz grupy.

baza wiedzy

Ukraińskie ślady w Krakowie

Społeczność wywodząca się z ziem dzisiejszej Ukrainy ma w Krakowie tradycję sięgającą kilkuset lat. Struktura społeczna, religijna i liczebność tej grupy ulegały w toku dziejów wielokrotnym przemianom. Niemniej jednak przybywająca z ziem ukraińskich ludność pozostawiła po sobie dziedzictwo stanowiące obecnie integralną część pamięci miasta.

Struktura społeczna i osoby związane z Krakowem na przestrzeni lat

Już od średniowiecza do Krakowa przybywali kupcy z Rusi. Kontakty gospodarcze z Rusią, a zatem i wszystkie trakty handlowe niezmiennie obejmowały Kraków.

Do Krakowa przybywała również młodzież na studia. Studentem, a później wykładowcą Akademii Krakowskiej w tym okresie był Jerzy (Jurij) Drohobycz (1450–1494), który naukę w Krakowie pobierał w latach 1468/1469–1473. Kontynuował naukę astronomii i medycyny na uniwersytecie w Bolonii, którego był rektorem w latach 1481–1482. Kilka lat później powrócił do Krakowa i w latach 1487–1493 był związany z Akademią Krakowską jako profesor medycyny. Zmarł w 1494 r. w Krakowie, gdzie został pochowany. Jego dom przy ul. Brackiej w Krakowie (obok Bursy Węgierskiej), wybudowany na działce należącej do Akademii Krakowskiej, po jego śmierci przeszedł na własność uczelni. Niestety budynek nie zachował się do naszych czasów – na jego miejscu i na miejscu Bursy Węgierskiej w XIX w. wybudowano kamienicę Gostkowskich (ul. Bracka 3-5).

W Akademii Krakowskiej studiowali również duchowni, przykładowo Adam Hipacy Pociej (1541–1613), biskup brzeski i włodzimierski, a następnie metropolita kijowski, współtwórca unii brzeskiej, tłumacz dzieł ks. Piotra Skargi na język ruski (ukraiński).

Nauki w Krakowie pobierał także Kasjan Sakowicz (1578–1647), wychowawca kasztelana, a potem wojewody kijowskiego Adama Kisiela, także autor poezji barokowej i tekstów o charakterze teologiczno-politycznym, w tym

mowy pogrzebowej *in memoriam* hetmana kozackiego Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego (*Wiersz na żałosny pogrzeb zacnego rycerza Piotra Konaszewicza-Sahajdacznego, hetmana wojsk Jego Królewskiej Mości zaporoskich...*, wyd. w Kijowie w 1622 r.). Początkowo był duchownym prawosławnym i w latach 1620–1624 stał na czele Kijowskiej Szkoły Brackiej. Następnie, pod wpływem okoliczności politycznych, w 1625 r. w Lublinie dokonał konwersji na unityzm i pełnił funkcję archimandryty dubienieckiego do roku 1634. Kilka lat później przyjął obrządek rzymskokatolicki i osiadł w Krakowie, gdzie zmarł w 1647 r. jako mnich augustinianin i został pochowany w kryptach kościoła św. św. Piotra i Pawła przy ul. Grodzkiej 52a.

Od 1784 r. regularne studia w Krakowie odbywali klerycy z unickiego zakonu bazylianów, który w 1788 r. założył własny konwent przy ul. św. Jana (po skasowanym klasztorze oo. Bernardynów na Żłobku). W latach 1916–2019 na jego miejscu funkcjonowało kino Sztuka.

W Krakowie kształcił się też przyszły metropolita greckokatolicki Lwowa Andrzej (wówczas Roman) Szeptycki. Po raz pierwszy pojawił się tu jesienią 1879 r. i jako dwunastolatek rozpoczął naukę w V klasie Gimnazjum św. Anny w Krakowie, mieszczącego się wówczas przy ul. św. Anny 12. Jego matka, Zofia z Fredrów, zamieszkała w Pałacu Wodzickich przy ul. św. Jana 11, na którego ścianie obecnie można zobaczyć tablicę pamiątkową poświęconą metropolicie Szeptyckiemu, ufundowaną w 2004 r. W 1883 r. Roman ukończył gimnazjum i 1 października tego samego roku rozpoczął służbę wojskową w 1. Galicyjskim Pułku Ułanów w Krakowie, ale już 8 stycznia 1884 r. przewieziono go z koszar do domu, zdiagnozowano bowiem u niego szkarlatynę. Ojcu Romana, Janowi Kantemu Szeptyckiemu, udało się wówczas zwolnić syna z wojska i w maju rodzina wyjechała z Krakowa do rodzinnych Przyłbic. Wiosną 1888 r. Roman Szeptycki po raz drugi odwiedził Kraków, tym razem by uzyskać stopień naukowy doktora nauk prawnych na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od października 1888 do czerwca 1891 r., już jako brat Andrzej, zamieszkał w krakowskim Kolegium Jezuickim przy Małym Rynku (klasztor przy kościele św. Barbary), gdzie zgłębiał tajniki teologii i filozofii.

Ukraińska społeczność Krakowa powiększyła się w XIX w., a na przełomie XIX i XX w. przeżywała rozkwit życia społeczno-kulturalnego. W tym okresie zaliczali się do niej przede wszystkim urzędnicy administracji państwowej, wojskowi, pracownicy kolei i inteligencja. Według kryterium wyznaniowego

społeczność greckokatolicka w Krakowie w 1910 r. liczyła 1449 osób, a według spisu wyznaniowego z 1931 r. 1554 mieszkańców miasta było unitami (częściowo spolonizowanymi). Byli to przeważnie młodzież akademicka i wojskowi, stanowiący razem 0,4% mieszkańców miasta (do tej liczby należy dodać pewną liczbę Ukraińców prawosławnych).

Od 1894 r. działała w Krakowie m.in. filia lwowskiego Towarzystwa „Proswita” powołana do życia dzięki staraniom Iwana Borysa, urzędnika krakowskiej kolei pochodzenia ukraińskiego. Towarzystwo zrzeszało niemal wszystkich ukraińskich mieszkańców Krakowa i działało nieprzerwanie do 1918 r., kiedy to po wybuchu walk polsko-ukraińskich o Lwów jej działalność zakończyła polska policja. Krakowski oddział „Proswity” organizował wykłady, spotkania towarzyskie, funkcjonowała w nim biblioteka, a od 1898 r. prowadzono nauczanie języka ukraińskiego dla dzieci. Oprócz tego towarzystwo przyznawało drobne stypendia dla ukraińskich studentów. „Proswita” organizowała wydarzenia kulturalne, które przyciągały nie tylko ukraińską, lecz także polską publiczność.

Ukraińska młodzież studencka w Krakowie (licząca w 1888 r. 60 osób, w 1911 r. – 200 osób, w 1930 r. – do 500 osób) utworzyła Akademicką Hromadę (aktywną głównie w latach 1887–1895, gdy studenci ukraińscy byli szczególnie liczni na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego). Warto wyróżnić w tym gronie m.in. Wasyla Stefanyka (1871–1936), wybitnego pisarza i polityka ukraińskiego w Galicji, oraz Romana Jarosewycza (1862–1934), ukraińskiego działacza społecznego, lekarza, publicystę, radykalnego polityka socjaldemokratycznego.

Wasyl Stefanyk od czasów studiów w Krakowie (1892) przyjaźnił się z polskim lekarzem, ukrainofilem Wacławem Damianem Moraczewskim (1867–1950) oraz jego małżonką Sofiją Okuniewską-Moraczewską (1865–1926), pierwszą kobietą absolwentką studiów medycznych w Austro-Węgrzech. Przyjaźń łączyła go także z polskimi twórcami z kręgu Młodej Polski, szczególnie z Władysławem Orkanem i Stanisławem Przybyszewskim. Okres studiów w Krakowie opisał w autobiograficznej noweli „O jasnej przeszłości” (*Про ясне минуле*). Natomiast swojej przyjaźni z rodziną Moraczewskich poświęcił nowelę „Serce” (*Сердце*). Jako wnikliwy obserwator w noweli „Kamienny krzyż” (*Камінний хрест*) odnotował niedolę ukraińskich chłopów, którzy na krakowskim dworcu przesiadali się w pociągi w trakcie swojej

Celem poradnika jest przybliżenie dziejów Krakowa w nieoczywisty sposób, pokazanie, że budynki mijane codziennie mają swoją – nierzadko fascynującą – historię, a miejskie zakamarki skrywają w sobie niezwykle opowieści.

Wskazówki zawarte w poradniku mają służyć do pogłębienia wiedzy na temat społeczności ukraińskiej w Krakowie oraz do znalezienia inspiracji w zaplanowaniu i przeprowadzeniu własnej gry terenowej lub zabawy typu „pokój zagadek” z wykorzystaniem mapy ukraińskich śladów w Krakowie.

Gry terenowe zaprezentowane w poradniku sprawdzą się także jako urozmaicenie zajęć dydaktycznych, godzin wychowawczych lub spotkań integracyjnych w klasach wielokulturowych. Można też zaprojektować własną grę na podstawie mapy „Ukraińskie ślady w Krakowie” lub zmodyfikować inne podobne gry tak, aby odpowiadały potrzebom edukacyjnym i integracyjnym w klasach zróżnicowanych kulturowo.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8368-209-9

9 788383 682099